

KAKO LAHKO S POMOČJO SVETOVNEGA DNE ČEBEL ZAGOTOVIMO BOLJŠE POGOJE ZA PREŽIVETJE ČEBEL?

Peter KOZMUS¹

Izvleček

Čebele so pomembne opraševalke, ki zagotavljajo hrano, prehransko varnost, trajnostno kmetijstvo, biotsko raznovrstnost ter s tem pomembno doprinesejo k blažitvi podnebnih sprememb in ohranjanju okolja. Zaščita čebel tako dolgoročno prispeva k zmanjševanju lakote in revščine ter ohranjanju zdravega okolja. Znanstvene študije potrjujejo, da so čebele v zadnjem obdobju vse bolj ogrožene in nas s tem nagovarjajo k spremembam. Zaradi številnih groženj s katerimi se soočajo čebele, lahko le s skupnim prizadevanjem poskrbimo za ohranitev čebel in njihovega življenjskega prostora. V tej smeri nam bo v prihodnje v veliko pomoč, v letu 2017 razglašen svetovni dan čebel, s pomočjo katerega bomo javnost uspešneje obveščali, da so čebele pomembne, da so ogrožene in kaj moramo vsi skupaj narediti, da bodo čebele uspešneje preživele.

Ključne besede: Čebele, opraševalci, opraševanje, svetovni dan čebel

HOW CAN WE ENSURE BETTER CONDITIONS FOR THE SURVIVAL OF BEES BY MEANS OF THE WORLD BEE DAY?

Abstract

Bees are important pollinators that provide food, food security, sustainable agriculture, biodiversity, and thus contribute significantly to reduce climate change and preserving the environment. Bee protection in the long term contributes to the reduction of hunger and poverty and the preservation of a healthy environment, as well as biodiversity. Scientific studies confirm that in recent years bees have been increasingly endangered and have been urging us to change. Due to the many threats faced by bees, we can only take care of conservation of bees and their habitat by working together. In the future, the World Bee Day will be of great help to us, which will give us better communicate with public that bees are important, that they are at risk and what we must all do together so that bees would survive in the future.

Key words: Bees, pollinators, pollination, world bee day

¹ Dr., Čebelarstva zveza Slovenije, Brdo pri Lukovici 8, 1225 Lukovica

STANJE ČEBEL

V zadnjem obdobju so čebele vse bolj ogrožene. To potrjujejo številne raziskave in nedavna poročila svetovno priznanih organizacij (poročilo Združenih narodov, poročilo Svetovne zveze za varstvo narave IUCN, poročilo nevladne okoljske organizacije Greenpeace). IUCN poročilo iz leta 2015, ki je opravilo prvo celostno oceno evropskih čebeljih vrst, navaja, da skoraj 10 % čebel grozi izumrtje, dobrih 5 % jih je verjetno ogroženih, za skoraj 57 % vrst nimamo podatkov.

Število opravevalcev po vsem svetu upada, po drugi strani pa naraščajo potrebe po opravevanju, še zlasti v državah v razvoju. Razvoj dogodkov so raziskovalci imenovali »kriza opravevalcev«.

Zaradi intenzivnega kmetijstva je cvetočih rastlin na travnikih vse manj. Posledično imajo čebele in ostali opravevalci na voljo vse manj virov hrane.

POMEN ČEBEL

Da bi lahko nahranili naraščajoče svetovno prebivalstvo, potrebujemo vedno več hrane, ki mora biti raznolika, uravnotežena in kakovostna.

Čebele zagotavljajo visoko kakovostne proizvode (med, matični mleček in cvetni prah) kot tudi drugih izdelkov, ki jih uporabljamo v zdravstvu in drugih panogah (čebelji vosek, propolis in čebelji strup). Poleg tega je vloga čebel, kot opravevalk še pomembnejša. Čebele in ostali opravevalci opravevajo skoraj tri četrtine vseh rastlin, s katerimi proizvajamo hrano.

Trajnostno kmetijstvo

V preteklih petdesetih letih se je količina pridelkov, odvisnih od opravevalcev (kot so sadje, zelenjava, semena, oreščki in oljnice), povečala za trikrat. Čebele imajo pomembno vlogo pri obsegu kmetijske proizvodnje. Učinkovito opravevanje povečuje količino kmetijskih pridelkov, izboljšuje njihovo kakovost in povečuje odpornost rastlin proti škodljivcem.

Kulturne rastline, ki so odvisne od opravevanja, so pomemben vir prihodkov kmetov, predvsem majhnih in družinskih kmetij v državah v razvoju. Milijonom ljudi zagotavljajo delovna mesta in dohodek. Po oceni mednarodne študije Medvladne znanstvene platforme o biodiverziteti in ekosistemskih storitvah iz leta 2016 je letna svetovna proizvodnja hrane, ki je neposredno odvisna od opravevanja, vredna med 235 in 577 milijard USD.

Cvetoči travniki nudijo čebelam bogat vir hrane in ugodne pogoje za razvoj.

Biotska raznovrstnost in varovanje okolja

Čebele imajo pomembno vlogo pri ohranjanju ekološkega ravnovesja in biotske raznovrstnosti v naravi. Zagotavljajo eno najbolj prepoznavnih ekosistemskih storitev – opravevanje, zaradi katere je pridelava določene hrane sploh mogoča. S tem varujejo in skrbijo za ekosisteme, živalske ter rastlinske vrste in tako prispevajo h genetski ter biotski raznovrstnosti.

Čebele so tudi pokazatelj razmer v okolju. Njihova prisotnost, odsotnost oziroma številčnost nam sporoča, kdaj se z okoljem nekaj dogaja in da je treba ukrepati. Z opazovanjem razvoja in zdravstvenega stanja čebel je mogoče ugotoviti spremembe v okolju in pravočasno izvesti potrebne varstvene ukrepe.

RAZGLASITEV SVETOVNEGA DNE ČEBEL

Zaradi širšega pomena čebel je Čebelarska zveza Slovenije leta 2014 podala pobudo, da 20. maj postane svetovni dan čebel (SDČ). Pobudo je leta 2015 podprla Vlada Republike Slovenije, septembra 2015 pa tudi APIMONDIA, ki je največja čebelarska organizacija na svetu. Celoten postopek razglasitve je bil dolgotrajen in je obsegal številne korake, v katere so bili vključeni številni organi med katerimi sta glavnino dela opravilo Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano ter Čebelarska zveza Slovenije.

KRONOLOGIJA POMEMBNEJŠIH DOGODKOV POVEZANIH Z RAZGLASITVIJO SVETOVNEGA DNE ČEBEL

Leto 2014

Datum	Dogodek
15.9.2014	Rojstvo ideje za svetovni dan čebel (predsedniku Čebelarstva Slovenije Boštjanu Noču se ob poslušanju radia porodi ideja o svetovnem dnevu čebel)
26.9.2014	Pisna podpora ministra za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano mag. Dejana Židana, da si bo Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano prizadevalo za uresničitev pobude o svetovnem dnevu čebel.
6.10.2014	Predsednik Republike Slovenije Borut Pahor podpre idejo o svetovnem dnevu čebel.

Leto 2015

Datum	Dogodek
25.2.2015	Državni Svet Republike Slovenije podpre pobudo o razglasitvi svetovnega dneva čebel.
15.3.2015	ApiSlovenija – predstavitev pobude čebelarji javnosti.
2.4.2015	Vlada Republike Slovenije je na pobudo Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano sprejela pobudo Čebelarstva Slovenije, da se 20 maj razglasi za svetovni dan čebel.
16.4.2015	Predstavitev pobude v Evropskem parlamentu poslancem Odbora za kmetijstvo in razvoj podeželja.
11.5.2015	Predstavitev pobude ministrom na Svetu EU za kmetijstvo in ribištvo.
20.5.2015	Ustanovitev in 1. sestanek projektne skupine za usklajevanje aktivnosti iskanja podpore za pobudo, da se pri Organizaciji združenih narodov vloži predlog Republike Slovenije za razglasitev svetovnega dneva čebel.
9.6.2015	Predstavitev pobude generalnemu sekretarju Apimondia.
10.6.2015	Predstavitev pobude generalnemu direktorju Organizacije združenih narodov za prehrano in kmetijstvo (FAO) Joséju Grazianu da Silva in predsedujočim državam regionalnih skupin FAO.
15.–20.9.2015	APIMONDIA podpre pobudo 20. maj za svetovni dan čebel na 44. mednarodnem kongresu, Daejeon, Južna Koreja.
16.9.2015	Pobuda v nagovoru predsednik Vlade Republike Slovenije dr. Mira Cerarja na 70. zasedanju generalne skupščine Organizacije združenih narodov (OZN), New York.
24.10.2015	Predstavitev pobude na Dnevu odprtih vrat v palači narodov ob 70. obletnici Organizacije združenih narodov (OZN), Ženeva, Švica.
21.10.2015	Predstavitev pobude udeležencem 11. konference Coloss, Brdo pri Lukovici.

Leto 2016

Datum	Dogodek
3.12.2015-20.4.2016	Predsednik ČZS za namen promocije SDČ obišče 204 čebelarstev. Slogan obiskov je: Svetovni dan čebel združuje Slovence in povezuje svet!
4.-6.5.2016	Predstavitev pobude na FAO Evropski regionalni konferenci, Turčija.
20.5.2016	Obisk generalnega direktorja Organizacije združenih narodov za prehrano in kmetijstvo (FAO) Joséja Graziana da Silva v Sloveniji in okrogla miza »Čebele in trajnostni razvoj«, Ljubljana.
20.5.2016	Okrogla miza »World Bee Day: To Bee or Not To Bee«, New York.
13.6.2016	Predstavitev pobude na Tednu čebel v Evropskem parlamentu, Bruselj.
16.9.2016	Pobuda v nagovoru predsednik Republike Slovenije Boruta Pahorja na 71. zasedanju generalne skupščine Organizacije združenih narodov (OZN), New York.
26.-30.9.2016	Predstavitev pobude na Odboru za kmetijstvo Organizacije združenih narodov za prehrano in kmetijstvo (FAO), Rim (1. korak formalnega postopka v okviru FAO) in predstavitev paviljona Čebelji svet.
13.10.2016	Slavnostna otvoritev paviljona Čebelji Svet na Ministrstvu za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano.
5.-9.12.2016	Predstavitev pobude na Svetu Organizacije združenih narodov za prehrano in kmetijstvo (FAO), Rim, Italija (2. korak formalnega postopka v okviru FAO).

Leto 2017

Datum	Dogodek
3.7.7.2017	Konferenca FAO je dokončno potrdila resolucijo in sprejela odločitev, da se resolucija predloži v obravnavo in sprejem na Generalno skupščino OZN v New York-u-
17.11.2017	Resolucija je bila soglasno sprejeta na plenarnem zasedanju 2. Odbora Generalne skupščine OZN. 115 držav, vključno s Slovenijo, se je pridružilo resoluciji v vlogi kosponsoric.
20.12.2017	Generalna skupščina Organizacije združenih narodov (OZN) je v New York-u soglasno sprejela resolucijo, s katero je 20. maj razglasila za svetovni dan čebel.

Slovenska delegacija v New York-u nekaj minut po razglasitvi svetovnega dne čebel.

PRAZNOVANJE SVETOVNEGA DNE ČEBEL

Osrednje praznovanje prvega SDČ je bilo v letu 2018 v rojstnem kraju Antona Janša v občini Žirovnica na Gorenjskem. Praznovanja se je udeležilo več kot 5000 obiskovalcev med katerimi je bilo največ čebelarjev. Praznovanja sta se udeležila tudi generalni direktor Organizacije združenih narodov za prehrano in kmetijstvo (FAO) José Graziano da Silva in predsednik mednarodne čebelarске organizacije APIMONDIJA. Slednji je v nagovoru Slovenskim čebelarjem dal pomembno priznanje za opravljen trud da je 20. maj postal svetovni dan čebel.

Namen svetovnega dne čebel

Namen SDČ pa ni le praznovanje. Seveda smo lahko ponosni in veseli, da smo s pobudo za razglasitev svetovnega dne čebel uspeli, vendar je namen razglasitve svetovnega dne čebel širši.

Glavni namen svetovnega dne čebel je izboljšanje pogojev za preživetje čebel in ostalih oprasačevalcev. V te spremembe je potrebno poleg politike in čebelarjev vključiti tudi širšo javnost, pri čemer nam je lahko SDČ v veliko pomoč. Predvsem širšo javnost pa tudi politične odločevalce je potrebno o pomembnosti čebel najprej celostno informirati. Zato je prvi korak v smeri izboljšanja pogojev za preživetje čebel povečati osveščanje javnosti o pomemb-

nosti čebel. S tem bo javnost bolj motivirana pripravljena delovati v njihovo rešitev oz. odpravo težav.

Tveganja, s katerimi se soočajo čebele, so odvisna od določene regije na svetu in posamezne države, ki izvajajo politike, ki imajo vpliv na kmetijstvo. Ključna tveganja so naslednja:

- uporaba čebelam nevarnih pesticidov;
- intenzivno kmetijstvo;
- uporaba gensko spremenjenih rastlin;
- globalne klimatske spremembe;
- prisotnost nepristnega medu na trgu;
- globalizacija in prenos oz. širjenje novih čebeljih bolezni in škodljivcev.

Vzporedno z informiranjem javnosti in politike o tveganjih, s katerimi se soočajo čebele in ostali oprashaevalci, moramo podati tudi predloge, kaj lahko ljudje in politika naredi za izboljšanje pogojev za preživetje čebel.

Kaj lahko ljudje naredimo za čebele

Na vprašanje: *Kaj potrebujejo čebele za nemoten razvoj in obstoj?* je možen zelo kratek odgovor. Primerno mesto za bivanje in neoporečen vir hrane. V praksi je to težje zagotoviti. Večjo težavo predstavlja zagotavljanje vira neoporečne hrane preko celotne sezone. Na splošno moramo v prihodnje za boljše preživetje čebel opraviti naslednje naloge:

- uporaba moderne tehnologije čebelarjenja, ki zmanjšujejo vplive globalnih klimatskih sprememb;
- zmanjšanja uporabe čebelam nevarnih pesticidov;
- sajenje medovitih rastlin, dreves na javnih in zasebnih površinah;
- sejanje travnikov in njiv z medovitimi rastlinami;
- uživanje lokalno pridelanega medu;
- moralna podpora čebelarjev.

Ajda v pozno poletnem času čebelam nudi odličen vir nektarja in cvetnega prahu.

PRILOŽNOSTI SVETOVNEGA DNE ČEBEL

Čas pred, med in po obeležitvi SDČ, moramo čebelarji in strokovni delavci s področja čebelarstva dobro izkoristiti. V tem obdobju imamo na voljo več medijskega prostora, za objavo prispevkov v različnih časopisih in revijah, za sodelovanje v radijskih in televizijskih oddajah, možno je tudi razdeljevanje informativnih letakov, brošur... Poleg tega lahko v tem času organiziramo različne dogodke, akcije v šolah ali drugih javnih in zasebnih ustanovah v katerih moramo poudarjati:

- da so čebele **pomembne**,
- da so čebele **ogrožene** in
- **kaj moramo narediti v prihodnje**, da pogoje za njihovo preživetje izboljšamo.

To so tri glavne točke, ki jih moramo predstaviti širši javnosti in političnim odločevalcem. Že v prvem letu praznovanja SDČ smo ugotovili, da so čebele v javnosti prepoznane kot pomembne, več dela pa nas čaka pri informiranju ljudi o rešitvah, da trenutno stanje izboljšamo. Verjamem, da je čas za spremembe pravi in da nam bo pri tem v veliko pomoč SDČ.